

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ

**СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ**

Збірник матеріалів
III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю

23-24 жовтня 2025 року

Київ – 2025

Редакційна колегія:

Ю.О. Демидова, кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ (голова),
І.В. Мельничук, кандидат філологічних наук, доцент,
декан факультету філології та масових комунікацій МДУ (заст. голови),
В.О. Кудлай, кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.В. Євмененко, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології МДУ,
І.О. Петрова, кандидат історичних наук, доцент кафедри інформаційної діяльності МДУ,
О.О. Федотова, доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності МДУ.

Затверджено на засіданні кафедри інформаційної діяльності
(протокол № 3 від 18.11.2025)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою факультету філології та масових комунікацій Маріупольського державного університету
(протокол № 3 від 19.11.2025)

Студії з інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі : зб. матер. III Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю, м. Київ, 23-24 жовтня 2025 р. / Маріуп. держ. ун-т ; ред. Ю.О. Демидова, І.В. Мельничук; упоряд. В.О. Кудлай, О.В. Євмененко, І.О. Петрова, О.О. Федотова. – Київ : МДУ, 2025. – 500 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «СТУДІЇ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ, СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ ТА ФІЛОЛОГІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ», яка відбулася 23-24 жовтня 2025 року з ініціативи кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету.

В конференції взяли участь представники освітянської, наукової, фахової спільнот України та Європейського Союзу.

У тематичних напрямках учасниками конференції розглянуті актуальні питання інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі, інформаційні технології та інтернет ресурси у діяльності сучасних інформаційних агенцій, бібліотек, служб діловодства та архівів, виклики у підготовці фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, культурології, філології, журналістики та інших, дотичних до соціальних комунікацій спеціальностей, особливості інформаційної та документознавчої діяльності, менеджменту та маркетингу у сфері соціальних комунікацій, культури та мистецтва, прикладних студій та інновацій в журналістиці, рекламі та зв'язках з громадськістю, інноваційних технологій в мовознавстві та літературознавстві, тенденцій розвитку україністики в умовах становлення інформаційного суспільства.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам та усім, хто цікавиться сучасними проблемами розвитку інформаційної науки, філології, журналістики, документознавства, бібліотекознавства та архівознавства.

Відповідальність за зміст, достовірність, оригінальність поданих матеріалів несуть автори опублікованих у збірнику доповідей

© Автори тез, 2025

© МДУ, 2025

КАР'ЄРНІ МАРШРУТИ ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗВО ТА STEM: СПІЛЬНІ РІШЕННЯ З РОБОТОДАВЦЯМИ

Європейський та український ринки праці переживають період глибокої турбулентності: цифровізація, війна, вимушена міграція, демографічні зрушення і дефіцит кадрів змінюють структуру попиту на фахівців. Для випускників педагогічних спеціальностей це означає, з одного боку, стабільний запит на вчителів, особливо в малих громадах та прифронтових регіонах, а з іншого – необхідність швидко адаптуватися до нових форматів навчання, інклюзивних практик і STEM-підходів.

Дослідження Н. Мосьпан [1-3] показують, що випускники з педагогічною освітою традиційно мають відносно вищі шанси на працевлаштування за фахом порівняно з багатьма іншими спеціальностями, однак їхня інтеграція до ринку праці ускладнюється нерівномірною територіальною структурою попиту та обмеженими можливостями кар'єрного зростання в межах «класичної» школи. Умови повномасштабної війни додатково загострюють проблему: частина випускників вимушено змінює місце проживання, частина поєднує педагогічну діяльність із волонтерством чи роботою в громадському секторі, а частина переходить у сферу STEM та EdTech.

У цьому контексті важливо переосмислити поняття «кар'єрний шлях випускника» на користь більш гнучкого поняття «кар'єрний маршрут», який передбачає можливість горизонтальних переходів між секторами (формальна, неформальна освіта, бізнес, громадські організації), поєднання педагогічних і STEM-компетентностей та спільне планування професійних кроків разом із роботодавцями.

Сучасні дослідження взаємодії вищої освіти й ринку праці акцентують увагу на довгостроковій працевлаштовуваності випускника, тобто на здатності адаптуватися до змінних вимог роботодавців і будувати нелінійну кар'єру. Для педагогічних спеціальностей це означає перехід від моделі «готувати вчителя для конкретного типу школи» до моделі «готувати фахівця, здатного працювати з дітьми й дорослими в різних освітніх і позаосвітніх контекстах, включно зі STEM-проєктами, цифровими платформами та неформальною освітою» [4; 5].

Паралельно розвивається підхід до кар'єри як до послідовності ролей, які виконує людина протягом життя: викладач, тьютор, методист, фахівець з освітньої аналітики, менеджер проєктів, дослідник тощо. Для випускників педагогічних і STEM-спеціальностей це відкриває можливість проектувати індивідуальні траєкторії, де формальне місце роботи (школа, університет, IT-компанія, наукова установа) є лише одним із елементів більш широкої системи професійної реалізації.

Українські й міжнародні аналітичні матеріали фіксують структурний дефіцит учителів природничо-математичного циклу, інформатики та технологій, який посилюється відтоком молодих фахівців у бізнес та IT-сектор. Одночасно зростає стратегічне значення STEM-освіти – на рівні державної політики ухвалено Концепцію розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року [6] та план заходів її реалізації [7], що орієнтують ЗВО на оновлення змісту освітніх програм і більш тісну взаємодію з роботодавцями.

Науковці Т. Назаренко, Н. Гончарова та В. Сіпій [4] розглядають STEM-освіту як інструмент підготовки фахівців нового типу – здатних працювати на стику природничих наук, інженерії, ІКТ та підприємництва, а також як відповідь на потребу економіки у кваліфікованих інженерах і дослідниках. У працях Л. Батюк [5] наголошується, що досвід США демонструє: стале державне фінансування STEM-ініціатив і партнерство університетів із бізнесом сприяють розширенню кар'єрних можливостей випускників, але водночас підвищують вимоги до їхньої готовності до міждисциплінарної діяльності й участі в

інноваційних проєктах.

Для українських ЗВО, які готують учителів та фахівців у STEM-галузі, це означає необхідність одночасно: забезпечити базову педагогічну й методичну підготовку; інтегрувати в освітні програми навчальні модулі з цифрової грамотності, проєктного менеджменту, освітньої аналітики, підприємництва; розвивати партнерства з роботодавцями, що дозволяють студентам побачити різні сценарії застосування власних компетентностей.

Спираючись на аналіз потреб ринку праці та сучасних практик співпраці ЗВО й стейкхолдерів, доцільно виокремити кілька кар'єрних кластерів, у межах яких можуть вибудовуватися індивідуальні маршрути випускників, зокрема: 1) традиційний шкільний учитель, 2) педагог-STEM-фасилітатор; 3) фахівець EdTech; 4) менеджер освітніх і соціальних проєктів; 5) дослідник у галузі освіти та STEM.

Класична траєкторія, що передбачає роботу в школі, ліцеї, коледжі чи університеті. У межах цього кластера сьогодні з'являється потреба у вчителях-тьюторах, класних керівниках з досвідом роботи з ВПО, дітьми військових, підлітками з травматичним досвідом, а також у педагогах, які вміють інтегрувати елементи STEM і проєктного навчання у звичайний шкільний курс.

Педагог-STEM-фасилітатор - це фахівець, який поєднує педагогічну підготовку з компетентностями в галузі робототехніки, програмування, інженерії, природничих наук. Він може працювати в STEM-центрах, кванторіумах, молодіжних технохабах, на базі гуртків і позашкільних закладів, забезпечуючи дітям доступ до дослідницьких і проєктних практик.

Випускники за профілем «цифровий педагог» або «фахівець EdTech» можуть працювати методистами онлайн-шкіл, менеджерами освітніх платформ, авторами цифрового контенту, фахівцями з навчального дизайну. Їхні кар'єрні маршрути часто пов'язані з IT-компаніями, стартапами, проєктами дистанційної та змішаної освіти.

Менеджер освітніх і соціальних проєктів поєднує в собі педагогічну та управлінську складові. Випускники можуть працювати в громадських організаціях, органах місцевого самоврядування, міжнародних проєктах,

координувати ініціативи з розвитку освіти, STEM-табори, просвітницькі кампанії для молоді, інклюзивні та волонтерські програми.

Профіль випускника «Дослідник у галузі освіти та STEM» пов'язаний з аспірантурою, науковими інститутами, аналітичними центрами. Випускники, орієнтовані на дослідницьку кар'єру, можуть зосередитися на вивченні ефективності STEM-підходів, освітньої політики, впливу війни й міграції на кар'єрні стратегії молоді тощо.

Запропонований поділ підкреслює можливість переходів між кластерами. Наприклад, учитель природничих дисциплін може паралельно керувати STEM-гуртком, брати участь у міжнародних проєктах, а згодом перейти до EdTech-компанії або в аспірантуру.

Ключовою умовою реалістичності й життєздатності кар'єрних маршрутів є партнерство ЗВО з роботодавцями – школами, ліцеями, STEM-центрами, IT-компаніями, громадськими організаціями, муніципальними структурами. На основі аналізу сучасних практик і досліджень у сфері STEM-освіти можна виокремити базові формати такого партнерства: 1) спільне оновлення освітніх програм; 2) дуальна та змішана освіта; 3) наставництво та кар'єрний коучинг; 4) проєктна взаємодія; 5) системи моніторингу працевлаштування випускників. Роботодавці долучаються до формування переліку компетентностей, участі в робочих групах із перегляду ОП, експертизи навчальних планів. Це дає змогу скоротити лаг між очікуваннями ринку праці та реальним змістом підготовки. Частина навчального навантаження переноситься з аудиторії на реальне робоче місце студента: шкільний клас, STEM-лабораторію, освітній центр, IT-компанію. Світовий досвід показує, що проходження змістовного виробничого стажування істотно підвищує шанси випускників на успішний старт кар'єри. Успішні вчителі, керівники навчальних закладів, представники STEM-бізнесу виступають наставниками для студентів: допомагають обрати спеціалізацію, сформувати портфоліо, оцінити реалістичність кар'єрних планів, запобігти професійному вигоранню на старті. Студенти беруть участь у спільних проєктах ЗВО й

роботодавців: розробляють освітні продукти, проводять дослідження, організовують події. Таке «занурення» дає можливість побачити реальні вимоги роботодавців і одночасно протестувати власні інтереси та професійні ролі. Регулярне відстеження кар'єрних маршрутів випускників дозволяє виявляти «вузькі місця» освітніх програм, уточнювати компетентнісний профіль спеціальностей, будувати більш точні прогнози потреб ринку праці.

Співпраця в таких форматах дає змогу перейти до системного співконструювання кар'єрних маршрутів, де ЗВО, роботодавці й самі студенти виступають партнерами.

Отже, трансформація ринку праці та воєнні виклики актуалізують потребу в переосмисленні кар'єрних стратегій випускників педагогічних спеціальностей та STEM-напрямів. Лінійна модель «диплом – перше робоче місце – поступове просування» змінюється на гнучкі кар'єрні маршрути з можливістю горизонтальних переходів між секторами.

Педагогічні та STEM-спеціальності в Україні розвиваються в умовах одночасного дефіциту фахівців і зростання вимог до їхніх компетентностей. Державна політика в галузі STEM-освіти та результати сучасних досліджень підтверджують необхідність інтеграції природничо-математичної, інженерної та цифрової підготовки в освітні програми ЗВО.

Запропонована система кар'єрних кластерів (учитель, педагог-STEM-фасилітатор, цифровий педагог, менеджер освітніх і соціальних проєктів, дослідник) дозволяє структурувати можливі напрями професійної реалізації випускників і слугує підґрунтям для індивідуального планування кар'єрних маршрутів.

Спільні рішення ЗВО та роботодавців – спільне оновлення освітніх програм, дуальна й змішана освіта, наставництво, проєктна взаємодія, моніторинг працевлаштування – створюють умови для узгодження освітніх результатів із реальними потребами ринку праці, знижують ризики професійного розчарування й підвищують стійкість кар'єри випускників.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричне вивчення

кар'єрних маршрутів випускників конкретних педагогічних і STEM-програм, аналіз регіональних особливостей попиту на фахівців та розроблення моделей інституційних кар'єрних сервісів для студентів і випускників.

Література

1. Mospan N. Teacher education graduates in Ukraine: Current state of play. *Cogent Education*. 2016. Vol. 3, 1221192. P. 2-9. URL: <https://doi.org/10.1080/2331186X.2016.1221192>.
2. Mospan N. Higher Education and The Labour Market in Ukraine: Trends and Challenges. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*. 3 (Nov. 2022), 7–14. URL: <http://npo.kubg.edu.ua/article/view/266364>.
3. Мосьпан Н. Вища освіта та ринок праці в Україні: рекомендації щодо гармонізації взаємодії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Випуск 68. С. 144-147. URL: <https://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/68-2019/33.pdf>.
4. Nazarenko T., Honcharova N., Sipii V. Stages and conditions of implementation of STEM education in Ukraine. *Scientific Notes of Junior Academy of Sciences of Ukraine*. №2-3(21-22). 2022. P. 97-103. URL: https://doi.org/10.51707/2618-0529-2021-21_22-10.
5. Batyuk L. Major aspects of STEM education based on U.S. government initiatives. *Educational Challenges*. 2025. Vol. 30, № 1. P. 88-105. URL: <https://doi.org/10.34142/2709-7986.2025.30.1.06>.
6. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 960-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>.
7. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) до 2027 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2021 № 131-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text>.